

FUTSALCILARIN ÖFKE TARZLARININ BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN BELİRLENMESİ*

Kazım NAS¹, SEFA Şahan BİROL¹, Veysel TEMEL¹,

Geliş Tarihi: 23.01.2016

Kabul Tarihi: 26.03.2016

ÖZET

Bu araştırma; sporcuların öfke tarzlarının çeşitli değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırma modeli olarak nicel araştırma yöntemlerinden betimsel yöntem benimsenmiştir. Araştırma grubunu ÜNİKOP 3. Spor Oyunları Futsal müsabakalarına katılan 68 erkek oyuncu oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak “Sürekli Öfke-Öfke Tarz Ölçeği” ve sporcuların kişisel özelliklerini belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Ölçümlerin, normal dağılıma uygun olup olmadığını belirlemek için tek örneklem Kolmogorov Smirnov Testi uygulanmıştır. Normal dağılım gösterdiği için verilerin çözüm ve yorumlanmasında, Normal dağılım gösteren veriler için parametrik testlerden t-testi ve Anova testleri kullanılarak anlamlılık $P>0,05$ alınmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmış değerlerin bulunmasında SPSS (Statistical package for social sciences) paket programı kullanılmıştır. Araştırmaya katılan sporcuların sürekli öfke puan ortalamaları (Ort.=22,51), öfke ifade tarzı alt boyutlarından içe vurulan öfke puan ortalamaları (Ort.=17,27), dışa vurulan öfke puan ortalamaları (Ort.=17,97) düşük seviyelerde olduğu fakat, kontrol altına alınmış öfke puan ortalamaları (Ort.=20,54) ise orta seviyede olduğu söylenebilir. Kişisel özelliklere göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzı sporcuların yaş ve baba eğitim değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunurken ($P<0,05$), öğrenim gördüğü üniversite, öğrenim gördüğü bölüm, öğrenim gördüğü sınıf, baba ve anne mesleği, anne eğitim ve oynadığı mevki değişkenlerine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($P>0,05$).

Anahtar Kelimeler: Öfke, Sporcu, Futsal, Üniversite

ABSTRACT

This research was done with the aim of revealing whether anger expression styles differ in terms of different variables or not. Descriptive method, one of the quantitative research methods, was adopted as the search model. Research group consisted of 68 male athletes who participated at the third sports UNIKOP futsal competition. “The State-Trait Anger Scale (STAS)” and “Personal Information Form” which was developed by researcher in order to determine personal characteristic of athletes, were used as data collection tool. Unique sample Kolmogorov Smirnov Test was used in order to see whether measurements were proper for normal dispersion. T-test, One Way Anova (one way variance analysis) were used on analyzing and interpreting of data since it was a normal dispersion and tukey test was used in order to determine the differences between groups and meaningfulness was determined as $P>0,05$. SPSS (Statistical package for social sciences) packet programme was used for evaluating data and finding calculated values. It can be said that the trait anger point average of the athletes participated in the research with (Mean=22,51), internalized anger point average (Mean=17,27), sub dimension of anger locution, and externalized anger point average (Mean=17,97) was low but, their controlled anger point average was high with (Ort.=20,54). Meaningful difference was found in terms of personal characteristic on trait anger and anger types of participants’ age and father education variables ($P<0,05$) whereas meaningful difference was not found on university, department, class which they study at, parents occupation, mother education and position at which they play variables ($P>0,05$).

Key Words: Anger, Athlete, Futsal, University

¹Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Karaman, TÜRKİYE.

* Bu çalışma, 4-7 şubat 2016 tarihleri arasında Barselona’da düzenlenen “AGP International Humanities and Social Sciences” adlı kongrede sözel sunum olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Futsal (salon futbolu) sporu dünyada futbolun dar alanlarda oynanması için 1930'lu yıllarda ortaya çıkmıştır. Bu sporun son yıllarda gündemde olmasında oldukça yüksek bir oranda artış görülmektedir. Dünya genelindeki organizasyonlarını FIFA bünyesinde gerçekleştiren futsal, hem erkek hem de kadınlar tarafından profesyonel ve amatör liglerde dünya çapında oynanmaktadır. Her ne kadar kendine ait bir yapısı olsa da, bu spor birçok spor dalının farklı özelliklerini içinde bulundurmaktadır (Barbeo-Alvarez, 2010). Futsal oyunu, psikolojik (karar verme, problem çözme, öfke kontrolü ve saldırganlık vb.) ve bilişsel (zihinsel) yönleri de olan bir fiziksel eylemdir. Özellikle temas sporu olan futsalda, futsalcılar saha içinde ve saha dışında pek çok baskılara maruz kalmaktadır. Her müsabaka öncesi ve sonrası bazı psikolojik baskılar altında olan futsalcılar olumlu veya olumsuz sonuçlara göre sorumlu tutulur ve en önemlisi karakterleri hakkında çeşitli yorumlar yapılır. Tüm bu gelişmeler, futsalcılar üzerinde gerek psikolojik gerekse zihinsel olarak olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bu nedenle futsalcıların müsabaka öncesinde, esnasında ve sonrasında karşılaştıkları farklı olumsuz tepkilere karşı öfkelerini kontrol etmeleri ve bu sayede de saldırganlığa neden olacak davranışlardan kaçınmaları saha içinde görevlerini başarıyla yerine getirmelerini sağlayacaktır. Bu olgular, futsalcının hem performansına hem de başarısına büyük katkıda bulunan öfke ve saldırganlık duyguları önemli rol oynamaktadır (Özmaden, 2004). Kısaç (2005), öfkeyi "bireyin planları, istek ve gereksinimleri engellendiğinde ve haksızlık, adaletsizlik ve kendi benliğine yönelik bir tehdit algılandığında yaşanan temel duygu" ifadesiyle tanımlamıştır. Engellenme, tehdit ve kendisine yönelik saldırı algılama durumları öfkenin en önemli nedenleri arasındadır (Lochman ve ark., 2004). İnsanları öfkelendiren nedenlerin başında engellenme (isteğin yerine gelmemesi), önemsenmeme, aşağılanma, keyfi bir davranışla karşılaşma (haksızlığa uğrama) ve saldırıya uğrama (psikolojik yönden hakarete uğrama; fizyolojik yönden bedensel saldırıya uğrama) gelir. Amaçlarına ulaşması ve ihtiyaçların karşılanması noktasında insanı engelleyecek her durum, olay ya da kişi, öfke duygusunun oluşumunda en başta gelen nedenlerdir 1. İnsanın karşısındakine; küçük düşürücü, kırıcı, alay edici sözler kullanması, doğrudan ya da dolaylı olarak onu aşağılaması, kötülemesi, kişiliğine saldırılması, sert ve kaba konuşmalarla sürekli engellemeler yapması, öfkenin sözlü saldırganlıkla birlikte geniş bir yelpaze içinde anlatım imkanı bulunduğunu gösterir (Kökdemir, 2001).

Öfke duygusu doğal bir duygu olmasına karşın, öfke duygusunun kontrol edilememesi, saldırganlığa yol açabilmektedir. Bu yüzden öfke ve saldırganlık arasında

anlamli bir ilişki bulunmaktadir. Birbiriyle bağlantılı bu iki duygu bir oyuncu için kontrol edildiğinde başarisının artmasına, edilemediğinde ise telafisi olmayacak olaylara sebep olmaktadır. Öfke spor ilişkisi; literatürde sporun mücadelecisi saldırgan bir oyun olduğu, doğası gereği şiddet unsurlarını içerisinde barındırdığı açıklanmış. Yine spor oyunları sırasında kurallı sert temasların şiddet unsuru olarak gösterilmemesi gerektiği de ifade edilmiştir (Karagün ve Çağlayan, 2014).

Özetle, şiddet, saldırgan ve öfkeli davranışlar, ülkemizde sporun önemli bir sorunu haline gelmiştir. Bu sorunun en erken ve en etkili biçimde çözülebilmesi için çeşitli çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda futsalcılara yönelik eğitim temelli önleme programlarının önemli olduğu düşünölmektedir. Özellikle müsabaka öncesi, esnası ve sonrası antrenmanların zihinsel ve psikolojik olması, futsalcıların hem sağlıklı, mutlu yaşam sürdürmelerine katkıda bulunabilecek, hem de sorunlarla daha kolay başa çıkabilmelerini sağlayacaktır.

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, araştırma grubu, verilerin toplanması, veri toplama araçları ve verilerin analizi sürecinde yapılan işlemler hakkında bilgiler yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Araştırma, betimsel biçimde bir çalışmadır. Betimsel istatistik, bir değişkene ilişkin sayısal değerlerin toplanması, betimlenmesi ve sunulmasına olanak sağlayan istatistiksel işlemlerdir (Büyüköztürk, 2010).

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu; KOP(Konya Ovası Projesi) Bölgesi 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılında 3. UNILIG Futsal müsabakalarına katılan beş (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Niğde Üniversitesi, Aksaray Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi ve Mevlana Üniversitesi) takımdan aktif 72 futsal oyuncusu oluşturmuştur. 68 sporcu araştırma kapsamına alınmış, fakat 4 anket tamamlanmadığı nedeniyle araştırma dışı bırakılmıştır. Araştırmaya katılan örneklem gurubunun yaş ve üniversite dağılımları tablo 1 içinde verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Örneklem Grubunun Yaş ve Üniversite Dağılımı

Değişkenler		n	%
Yaş	19-20	13	19,1
	21-22	28	41,2
	23-24	27	39,7
Üniversite	Karamanoğlu Üniversitesi	15	22,1
	Niğde Üniversitesi	14	20,6
	Aksaray Üniversitesi	12	17,6
	Selçuk Üniversitesi	15	22,1
	Mevlana Üniversitesi	12	17,6

Verilerin Toplanması

İlk olarak araştırmacının amacına ilişkin mevcut bilgiler, literatürün taranmasıyla sistematik bir şekilde verilmiştir. Böylece konu hakkında teorik bir çerçeve oluşturulmuştur. İkinci olarak, Spielberger tarafından (1983) tarafından geliştirilen ‘Sürekli Öfke-Öfke Tarz Ölçeği’ (The State Trait Anger Scale (STAS) tesadüfi örneklem yoluyla araştırmaya katılan katılımcılara yerinde uygulanmıştır (Savaşır ve Şahin, 1997).

Veri Toplama Araçları

Araştırma ile ilgili belirlenen amaçlara ulaşabilmek için gerekli olan veri toplama araçları sıra ile aşağıda verilmiştir:

Kişisel Bilgi Formu

KOP Bölgesi 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılında 3. UNILIG Futsal müsabakalarına katılan aktif 68 futbol oyuncusunun kişisel özellikleri hakkında bilgi toplamak ve araştırmada inceleme konusunun bağımsız değişkenlerini oluşturmak amacıyla araştırmacı tarafından 9 sorudan oluşan bilgi formu hazırlanmıştır.

Sürekli Öfke ve Öfke Tarz Ölçeği (SÖÖTÖ)

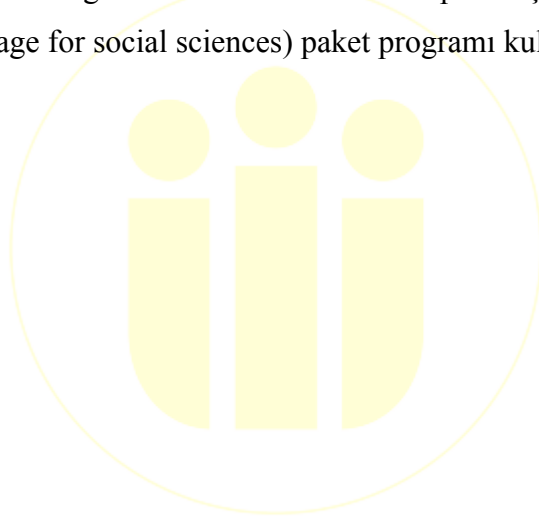
‘Sürekli Öfke-Öfke Tarz Ölçeği’ (The State Trait Anger Scale (STAS), Spielberger tarafından (1983) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek durumluluk ve süreklilik açısından öfke duygusu ve ifadesini ele almaktadır. Ergen ve yetişkinlere uygulanan ölçek kendi kendine uygulanabildiği gibi grup olarak da kullanılabilir. Asıl formu kırk dört maddedir. Ancak Türkçeye Durumluk Öfke alt testi çevrilmemiştir (Savaşır ve Şahin, 1997). Sürekli öfke Tarz Ölçeği, dört alt faktörden oluşmaktadır. Bunlar; sürekli öfke, içe öfke, dışa öfke ve öfke kontrol alt testleridir. Sürekli öfke (ilk 10 madde), öfke oluşturacak bir durum olmadığı durumlardaki öfke yaşantıları ve öfke ifade stratejisini, içe öfke alt testi (13, 15, 16, 20, 23, 26, 27 ve 31. madde) öfke yaratacak durumlarda öfkeyi bastırma, buna karşın dışa öfke alt testi de (12, 17, 19, 22, 24, 29, 32 ve 33. madde) de öfkeyi dışa yansıtma ve saldırgan

davranışlar gösterme eğilimini, öfke kontrol alt faktörü (11, 14, 18, 21, 25, 28, 30 ve 34. madde) ne sıklıkla öfkeyi kontrol edebildiğini ölçmektedir. Ölçek dördümlü Likert tipinde geliştirilmiş olup, bireylerden ifadelerin kendilerini ne kadar tanımladığı sorusuna ‘Hiç tanımlamıyordan, tümüyle tanımlıyora kadar uygun seçenekten birini işaretlemeleri istenir. Böylece her alt testin kendi puanı olmaktadır. Yüksek puan, o alt test için yüksek öfke eğilimi anlamına gelmektedir (Savaşır ve Şahin, 1997).

Yapılan bu çalışmanın sürekli öfke tarzı iç tutarlık (Cronbach Alpha) güvenilirlik katsayısı 0.74 ve öfke ifade tarzları iç tutarlık (Cronbach Alpha) güvenilirlik katsayısı 0.70 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Verilerin çözüm ve yorumlanmasında t-testi ve Anova testleri kullanılarak anlamlılık $P < 0,05$ alınmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmış değerlerin bulunmasında SPSS 21 (Statistical package for social sciences) paket programı kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırma Grubunun Kişisel Özellikleri

Araştırmaya katılan futsalcıların demografik özelliklerine ilişkin veriler ve yorumları aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Örneklem Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımı

Katılımcıların Kişisel Özellikleri	Değişkenler	n	%
Sınıf	2.sınıf	22	32,4
	3.sınıf	29	42,6
	4.sınıf	17	25,0
Bölüm	Öğretmenlik	23	33,8
	Yöneticilik	16	23,5
	Antrenörlük	14	20,6
	Diğer	15	22,1
Baba Mesleği	Memur	15	22,1
	İşçi	12	17,6
	Esnaf	15	22,1
	Emekli	15	22,1
	Serbest Meslek	11	16,2
Anne İş Durumu	Çalışıyor	13	19,1
	Çalışmıyor	55	80,9
Baba Eğitim	İlkokul	14	20,6
	Ortaokul	16	23,5
	Lise	25	36,8
	Lisans Mezunu	13	19,1
Anne Eğitim	Okur yazar	14	20,6
	İlkokul Mezunu	34	50,0
	Ortaokul Mezunu	10	14,7
	Lise mezunu	10	14,7
Oynadığı Mevki	Kaleci	8	11,8
	Savunma	39	57,4
	Forvet	21	30,9

Tablo 2 incelendiğinde, katılımcıların okudukları sınıf değişkenine göre % 32,4'ü (22 kişi) 2. sınıf, %42,6'sı (29 kişi) 3. sınıf, %25'i (17 kişi) 4. sınıf öğrencisi oldukları, Okudukları bölüm değişkenine göre %33,8'i (23 kişi) öğretmenlik, %23,5'i (16 kişi) yöneticilik, %20,6'sı (14 kişi) antrenörlük, %22,1'i (15 kişi) diğer bölümlerde okudukları, baba mesleği değişkenine göre %22,1'i (15 kişi) memur, %17,6'sı (12 kişi) işçi, %22,1'i (15 kişi) esnaf, %22,1'i (15 kişi) emekli, %16,2'si (11 kişi) serbest meslek sahibi oldukları, anne iş durumu değişkenine göre %19,1'i (13 kişi) çalışıyor, %80,9'u (55 kişi) çalışmıyor oldukları, baba eğitim değişkenine göre %20,6'sı (14 kişi) ilkokul, %23,5'i (16 kişi) ortaokul,

36,8'i (25) lise, %19,1'i (13 kişi) lisans mezunu oldukları, anne eğitim değişkenine göre %20,6'sı (14 kişi) okur yazar, %50'si (34 kişi) ilkokul, %14,7'si (10 kişi) ortaokul, %14,7'si (10 kişi) lise mezunu oldukları, oynadıkları mevki değişkenine göre %11,8'i (8 kişi) kaleci, %57,4'ü (39 kişi) savunma, %30,9'u (21 kişi) ise forvet mevkinde oynadıkları görülmektedir.

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Testleri

Bu bölüm de araştırmaya katılan futsalcıların sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarına yönelik uygulanacak analizler için normal dağılım veya normal olmayan dağılımı gösteren One-Sample Kolmogorov-Smirnov testlerinin tablosuna yer verilmiştir.

Tablo 3. Sportif Rekreasyon Aktivitelerine Katılan Bireylerin Öfke Düzeylerini Gösteren One-Sample Kolmogorov-Smirnov Testi

Değişkenler	Sürekli Öfke	İçe Vurulan Öfke	Dışa Vurulan Öfke	Öfke Kontrol
n	68	68	68	68
Mean	22,51	17,27	17,97	20,54
Std. Deviation	5,19	3,46	3,51	3,43
Kolmogorov-Smirnov Z	1,27	,944	,908	,951
p	,080	,335	,382	,327

Tablo 3 incelendiğinde sürekli öfke boyutu, öfke içe vurma, öfke dışa vurma ve öfke kontrol alt boyutları $P > 0.05$ olduğu görülmektedir. Buda bize verilerin normal dağılıma uygun olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. Katılımcıların Genel Olarak Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği Alt Boyutlarıyla Toplam Puana İlişkin Sonuçları

Değişkenler	n	Ort.	Ss	Min	Max	Ölçekten alınabilecek en düşük ve en yüksek puan
Sürekli Öfke	68	22,51	5,19	14,00	37,00	10-40
İçe Vurulan Öfke	68	17,27	3,44	11,00	24,00	8-32
Dışa Vurulan Öfke	68	17,97	3,51	10,00	27,00	8-32
Öfke Kontrol	68	20,54	3,43	13,00	32,00	8-32

Tablo 4 incelendiğinde sürekli öfke boyutu, öfke içe vurma, öfke dışa vurma ve öfke kontrol alt boyutları incelenmiştir. Katılımcıların sürekli öfke puanları $\bar{X}=22,51$ olarak bulunmuştur. Buna göre; sürekli öfke puanı $\bar{X}=22,51$, ölçekten alınabilecek değerler göz önüne alındığında (Ölçekten alınabilecek değer en düşük 10 en yüksek 40) ortalamanın altında olduğu anlaşılmaktadır. Buradan da katılımcıların sürekli öfke puanlarının düşük olduğu söylenebilir. Katılımcıların içe vurulan öfke puanları $\bar{X}=17,27$ olarak bulunmuştur. Buna göre içe vurulan öfke puanı $\bar{X}=17,27$, ölçekten alınabilecek değerler göz önüne alındığında (Ölçekten alınabilecek değer en düşük 8 en yüksek 32) ortalamanın altında olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların dışa vurulan öfke puanları $\bar{X}=17,97$ olarak bulunmuştur. Buna göre dışa vurulan öfke puanı $\bar{X}=17,97$, ölçekten alınabilecek değerler göz önüne alındığında (Ölçekten alınabilecek değer en düşük 8 en yüksek 32) ortalamanın altında olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların öfke kontrolü puanları $\bar{X}=20,54$ olarak bulunmuştur. Buna göre öfke kontrolü puanları $\bar{X}=20,54$, ölçekten alınabilecek değerler göz önüne alındığında (Ölçekten alınabilecek değer en düşük 8 en yüksek 32) ortalamanın altında olduğu anlaşılmaktadır. Buradan çıkan sonuca göre, katılımcıların sürekli öfke, içe vurulan öfke, dışa vurulan öfke ve öfke kontrolü alt boyutlarının düşük olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği Puanına Ait F testi sonuçları

Boyutlar	Yaş	n	\bar{X}	Ss	Sd	F	p-Değeri	fark
Sürekli Öfke	19-20	13	20,53	6,33	65	1,247	,294	Yok
	21-22	28	22,71	4,63				
	23-24	27	23,25	5,11				
İçe Vurulan Öfke	19-20	13	15,00	3,43	65	3,853	,026	1-2
	21-22	28	18,00	3,06				
	23-24	27	17,62	3,53				
Dışa Vurulan Öfke	19-20	13	15,84	3,43	65	3,264	,045	1-3
	21-22	28	18,25	3,18				
	23-24	27	18,70	3,59				
Kontrol Altına Alınmış Öfke	19-20	13	20,00	4,24	65	3,435	,649	Yok
	21-22	28	20,35	2,39				
	23-24	27	21,00	3,97				

Tablo 5'te katılımcıların sürekli öfke, içe vurulan öfke, dışa vurulan öfke ve öfke kontrolü alt boyutları puanına ait ortalamalarının yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı F-testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda, sürekli öfke alt boyut puan

ortalamları, yaş ortalaması 19-20 olan katılımcıların $\bar{X} = 20,53$, 21-22 yaş olanlar $\bar{X} = 22,71$, 23-24 yaş olanlar $\bar{X} = 23,25$ olarak elde edilmiştir. Sürekli öfke duygusu boyutu açısından yaş değişkenine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. (F:1,247 P=0,294>0,05). İçe vurulan öfke alt boyut puan ortalamaları, yaş ortalaması 19-20 olan katılımcıların $\bar{X} = 15,00$, 21-22 yaş olanlar $\bar{X} = 18,00$, 23-24 yaş olanlar $\bar{X} = 17,62$ olarak elde edilmiştir. İçe vurulan öfke duygusu boyutu açısından yaş değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmuştur. (F:3,853 P=0,026<0,05). Dışa vurulan öfke alt boyut puan ortalamaları, yaş ortalaması 19-20 olan katılımcıların $\bar{X} = 15,84$, 21-22 yaş olanlar $\bar{X} = 18,25$, 23-24 yaş olanlar $\bar{X} = 18,70$ olarak elde edilmiştir. Dışa vurulan öfke duygusu boyutu açısından yaş değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmuştur. (F:3,264 P=0,045<0,05). Öfke kontrolü alt boyut puan ortalamaları, yaş ortalaması 19-20 olan katılımcıların $\bar{X} = 20,00$, 21-22 yaş olanlar $\bar{X} = 20,35$, 23-24 yaş olanlar $\bar{X} = 21,00$ olarak elde edilmiştir. Öfke kontrolü boyutu açısından yaş değişkenine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. (F:3,435 P=0,649>0,05).

Tablo 6. Katılımcıların Baba Eğitim Değişkenine Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği Puanına Ait F testi sonuçları

Boyutlar	Baba Eğitim	n	\bar{X}	Ss	Sd	F	p-Değeri	fark
Sürekli Öfke	İlkokul	14	20,57	4,34	64	2,090	,110	Yok
	Ortaokul	16	24,06	5,42				
	Lise	25	21,60	4,82				
	Lisans	13	24,46	5,79				
İçe Vurulan Öfke	İlkokul	14	16,21	2,54	64	3,047	,035	1-4
	Ortaokul	16	17,18	3,46				
	Lise	25	16,68	3,85				
	Lisans	13	19,69	2,62				
Dışa Vurulan Öfke	İlkokul	14	20,07	4,23	64	3,686	,016	1-4
	Ortaokul	16	18,93	2,99				
	Lise	25	17,04	3,22				
	Lisans	13	16,57	2,84				
Kontrol Altına Alınmış Öfke	İlkokul	14	21,28	4,85	64	3,535	,660	Yok
	Ortaokul	16	21,00	3,55				
	Lise	25	20,04	2,70				
	Lisans	13	20,15	2,88				

Tablo 6’da katılımcıların sürekli öfke, içe vurulan öfke, dışa vurulan öfke ve öfke kontrolü alt boyutları puanına ait ortalamalarının baba eğitim değişkenine göre farklılaşp

farklılaşmadığı F-testi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda, sürekli öfke alt boyut puan ortalamaları, baba eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların $\bar{X}=20,57$, ortaokul olanlar $\bar{X}=24,06$, lise olanlar $\bar{X}=21,60$, lisans mezunu olanlar ise $\bar{X}=24,46$ olarak elde edilmiştir. Sürekli öfke duygusu boyutu açısından baba eğitim değişkenine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. (F:2,090 P=0,110>0,05). İç vuruş öfke alt boyut puan ortalamaları, baba eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların $\bar{X}=16,21$, ortaokul olanlar $\bar{X}=17,18$, lise olanlar $\bar{X}=16,68$, lisans mezunu olanlar ise $\bar{X}=19,69$ olarak elde edilmiştir. İç vuruş öfke boyutu açısından baba eğitim değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmuştur. (F:3,047 P=0,035<0,05). Dış vuruş öfke alt boyut puan ortalamaları, baba eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların $\bar{X}=20,07$, ortaokul olanlar $\bar{X}=18,93$, lise olanlar $\bar{X}=17,04$, lisans mezunu olanlar ise $\bar{X}=16,57$ olarak elde edilmiştir. Dış vuruş öfke boyutu açısından baba eğitim değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmuştur. (F:3,686 P=0,016<0,05). Öfke kontrolü alt boyut puan ortalamaları, baba eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların $\bar{X}=21,28$, ortaokul olanlar $\bar{X}=21,00$, lise olanlar $\bar{X}=20,04$, lisans mezunu olanlar ise $\bar{X}=20,15$ olarak elde edilmiştir. Öfke kontrolü boyutu açısından baba eğitim değişkenine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. (F:3,535 P=0,660>0,05).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmaya katılan katılımcıların geneline ait öfke ve öfke ifade tarzı alt boyutlarına ait puan ortalamaları çıkarılmıştır. Bu değerlendirme sonucunda; araştırma kapsamına alınan futsalcıların sürekli öfke ve öfke ifade tarzı alt boyutlarından sürekli öfke puan ortalaması (Ort.=22.51) orta seviyenin altında olduğu, kontrol altına alınmış öfke puan ortalamasının (Ort.=20.54) orta seviyede olduğu, dış vuruş öfke puan ortalamasının (Ort.=17.94) düşük denilebilecek oranda olması münasebetiyle futsalcıların öfkelerini kolayca ifade edemediklerini ve iç vuruş öfke puan ortalamasının (Ort.=17.27) düşük seviyede olması nedeniyle öfkelerini bastıramadıkları söylenebilir.

Temel ve ark. (2015)'nin yapmış olduğu çalışmada; araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzı alt boyutlarından sürekli öfke puan ortalaması orta seviyede olduğu için yapılan çalışmayla paralellik göstermediği, fakat kontrol altına alınmış öfke puan ortalamasının orta seviyede olduğu, dış vuruş öfke puan ortalamasının düşük denilebilecek oranda olması münasebetiyle öğretmenlerin öfkelerini kolayca ifade

edemediklerini ve içe vurulan öfke puan ortalamasının düşük seviyede olması nedeniyle yapılan çalışmayla paralellik gösterdiği sonucuna varılabilir.

Araştırmaya katılan futsalcıların sürekli öfke ve öfke ifade tarzları incelendiğinde; öğrenim gördüğü üniversite, öğrenim gördüğü bölüm, öğrenim gördüğü sınıf, baba ve anne mesleği, anne eğitim ve oynadığı mevki değişkenlerine göre ise anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Fakat diğer yönden futsalcıların yaş değişkenine göre 19-20 yaş aralığındaki oyuncuların 21-22 yaş aralığındaki oyunculara göre öfkelerini içlerinde tutamadığı sonucuna varılabilir. Bunun da tecrübe faktörünün bu konuda etkin rol oynadığı söylenebilir. Dışa vurulan öfkede ise 19-20 yaş aralığındaki oyuncuların 23-24 yaş aralığındaki oyunculara göre öfkelerini dışa vuramadıkları. Böylece 23-24 yaş aralığındaki oyunculara göre öfkelerini bastırabildikleri sonucuna varılabilir.

Akpınar ve ark. (2012), beden eğitimi ve spor yüksek okulu öğrencilerinin sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının incelenmesi konulu çalışmasında dışa vurulan öfkede yaş değişkenine göre anlamlı bir fark bulunması yapılan çalışmayla paralellik gösterdiğini, fakat içe vurulan öfkeyle ilgili her hangi bir fark bulunamaması ise yapılan çalışmayla paralellik göstermediği sonucuna varılabilir.

Baba eğitim durumu değişkenine göre babaları ilkokul mezunu olan oyuncuların babaları lisans mezunu olan oyunculara göre öfkelerini içlerinde tutamayıp hemen parladıkları sonucuna varılabilir. Bununda nedeni eğitimin öfke kontrolü üzerindeki olumlu etkisinin olduğu söylenebilir. Dışa vurulan öfkede ise babaları ilkokul mezunu olan oyuncuların babaları lisans mezunu olan oyunculara göre öfkelerini hemen dışa vurdukları sonucuna varılabilir. Buda yine eğitimin öfke üzerindeki önemli etkisinden kaynaklandığı sonucuna varılabilir. Temel ve ark. (2015)'nin yapmış olduğu çalışmada; araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzı alt boyutlarından içe vurulan öfke boyutunda öğretmenlerin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir fark bulunması yapılan çalışmayla paralellik arz ederken diğer taraftan dışa vurulan öfke açısından fark bulunmaması yapılan bu çalışmayla paralellik göstermemiştir. Ayrıca bu çalışma; Winterowd and Edwards (2002) yapmış olduğu çalışmaya göre temaslı ve temassız spor yapan sporcuları karşılaştırmış. Çıkan sonuca göre ise spor türünün önemsiz olduğu değişkenlere göre farklılık gösterdiği sonucuna varmıştır. Burada sporu yapan bayan ya da erkek olması etkilememiştir (Winterowd ve Edwards, 2002).

Kaynaklar

1. Akpınar, S., Temel, V. and Nas, K.(2012). Determination of students' trait anger and anger expression styles who are studying at physical education and sports high school. Prime journal of social science(PJSS), Vol.1(3), pp.46-50.
2. Barbero-Alvarez, JC., Soto V.M.,Barbero-Alvarez, V., Granda-Vera J. (2010). *Match Analysis And Heart Rate Of Futsal Players During Competition*, Journal Of Sport Sciences 26: 63-73.
3. Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
4. Karagün, E., Çağlayan, Ç. (2014). *Sporcuların Şiddete Maruz Kalma Durumları ile Öfke Düzeylerinin Değerlendirilmesi*, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:28 Sayfa: 113-127, Kocaeli.
5. Kısaç, İ. (2005). Gençlerin Öfkelerini İfade Ettikleri Hedef Kişiler *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 25, Sayı 2 (2005) 71-81*
6. Kökdemir, H. Öfke ve Öfke Kontrolü, Pivolka Dergisi, 2001, (3/12), 7-10.
7. Lochman, J. E., Palardy, M. R., Mcelroy, H. K., Philips, N. and J. Holmas, K. (2004). Anger management interventions. *Journal of Early and Intensive Behavior Intervention*, (1), 47-56.
8. Özmaden, M. (2004). *Seyircilere Göre Futbolda Saldırganlığı Teşvik Eden Faktörler Üzerine Bir Araştırma*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
9. Savaşır, I. ve Şahin N.H. (1997), “*Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler*”, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
10. Temel, V., Akpınar, S., Birol, S.Ş., Nas, K. ve Akpınar, Ö. (2015). Öğretmenlerin bazı değişkenler açısından öfke düzeylerinin ve tarzlarının Belirlenmesi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 8 Sayı: 40 Volume: 8 Issue: 40, Ordu, Türkiye.
11. Winterowd, C., & Edwards, S. (2002). Anger and aggression in male athletes and non-athletes. Poster session presented at the annual meeting of the American Psychological Association.

12. Yılmaz, N. (2004). *Öfke ile başa çıkma eğitiminin ve grupla psikolojik danışmanın ergenlerin öfke ile başa çıkabilmeleri üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

